

BOLALARNING TASVIRIY FAOLIYATLARINI RIVOJLANTIRISH, USLUB VA YO‘NALISHLARI, SINFDA TASVIRIY FAOLIYATNI TASHKIL ETISH

Oktyabrov Mohirjon Adhamjon o‘g‘li

*Namangan davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti o‘qituvchisi;
oktyabrovmoahirjon1995@gmail.com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tasviriy faoliyat mashg‘ulotlari jonli, emotsional, ertakli surprizli elementlar bilan o‘tilishi lozimligi, ta’lim jarayonini bolalar sezmaydigan, yengil qilib o‘tkazish maqsadga muvofiqligi. Tasviriy faoliyatning boshqa faoliyatlar - o‘yin, badiiy o‘qish va hikoya qilish, musiqa va hokazolar bilan bog‘liqligini sistemali olib borish to‘g‘risida so‘z boradi.*

Maqolada xususan bolalarning tasviriy faoliyatlarini rivojlantirish vazifalari va dramalashtirish ya’ni sujetli o‘yinlar bilan birlashtirib olib borish, Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalar bilan guruhlarga bo‘lib ishlash prinsiplari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: *Tasviriy faoliyat, estetik his-tuyg‘u, ertak, didaktik o‘yin, sinf, rangli qog‘oz, applikasiya, dramalashtirish, pedagog, psixolog, bola, defektolog, maktabgacha ta’lim, dekorativ rasm, ijodiy tashabbus, kleyster.*

Annotation: *In this article, visual activity classes should be conducted with lively, emotional, fairy-tale surprise elements, and it is desirable to make the educational process easy and imperceptible to children. It is about the systematic connection of visual activity with other activities - games, art reading and storytelling, music, etc.*

In particular, the article talks about the tasks of developing children's pictorial activities and the principles of combining them with dramatization, i.e., plot games, working in groups with children of preschool age.

Keywords: *Visual activity, aesthetic sense, fairy tale, didactic game, class, colored paper, application, dramatization, pedagogue, psychologist, child, defectologist, preschool education, decorative painting, creative initiative, kleister.*

Tasviriy faoliyat - bolalar bilan olib boriladigan ta’lim-tarbiyaviy ishning qismi sifatida. Ta’lim tashkilotida tasviriy faoliyat bolalar bilan olib boriladigan butun ta’lim-tarbiyaviy ishning bir qismi hisoblanadi. Shu sababli u xilma-xil faoliyat va mashg‘ulotlar turlari bilan bog‘liq bo‘lishi muhimdir. Bunga bola tasviriy faoliyati bilan xarakterining o‘zi imkoniyat yaratadi. Rasm, loy, qirqib yopishtirish ishlarida bolalar o‘zlarining tevarak-atrofidagi narsa hodisalar, badiiy asarlar, qo‘shiqlardan olgan tassurotini aks ettiradilar. Rasm, loy, qirqib yopishtirish va qurish - yasash ishlarining boshqa mashg‘ulotlari va faoliyat turlari bilan bog‘liqligi bolalar bilan olib boriladigan ta’lim-tarbiyaviy ishning samarasini, bolalarning turli mashg‘ulotlarga qiziqishni oshiradi.

Maktabdagi tarbiyaviy ish bolalarning har tomonlama rivojlanishi, ularda turli qobiliyatlarning shakllanishi uchun xizmat qiladi. Barcha faoliyat turlarining bog‘liqligi bolalarda kuzatuvchanlik, qiziquvchanlik, fikrlash, xayol, estetik his-tuyg‘u, badiiy did, shu bilan birga, axloqiy sifatlar, mehnat qilish xohishi va ko‘nikmasi, boshlangan ishni oxiriga yetkazish, qiyinchiliklarni yengish hissining rivojlanishiga imkoniyat yaratadi. Bolalar bilan

tasviriy san'at mashg'ulotlarida o'tkaziladigan suhbat ularda rasm chizishga, loydan buyum yasashga qiziqishlarini uyg'otishi zarur. O'tayotgan jarayon bilan bog'liq bo'lmagan yuzaki talablar bolalarning ijodiy emotsiyalarini so'ndiradi. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari jonli, emotsional, ertakli surprizli elementlar bilan o'tilishi lozim. Ta'lim jarayonini bolalar sezmaydigan, yengil qilib o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Tasviriy faoliyatning boshqa faoliyatlar - o'yin, badiiy o'qish va hikoya qilish, musiqa va hokazo bilan bog'liqligini sistemali olib borish kerak. Dastavval rasm, loy qirqib yopishtirish mashg'ulotlarining o'zaro bog'liqligini ta'minlash zarur. Bu bolalarning estetik tarbiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Bolalarning tasviriy faoliyatlarini rivojlantirish vazifalari:

Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari boshqa ta'lim-tarbiyaviy ish bo'limlarining vazifalari bilan chambarchas bog'liq. Mashg'ulot o'tishda tarbiyachi bolalarning boshqa faoliyatlarida olgan bilimlariga ham tayanadi. Bolalar tasvirlamoqchi bo'lgan predmet haqida tasavvurga ega bo'lsalar, rasm, loy, applikatsiya ishlarida samarali natijalarga erishish mumkin. Tasviriy faoliyat turlari bolalar o'yini bilan ham bog'liq bo'ladi. O'yin bola hayotida katta o'rin egallaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi turli xil - mazmunli-rolli, dramalashtirish, didaktik va harakatli o'yinlar o'tkaziladi. Har qanday o'yin bolaga zavq bag'ishlaydi. Shunday ekan, tasviriy faoliyat ham o'yin bilan bog'lab borilsa, u bolalarga qiziqarli va yoqimli bo'ladi va emotsional holatni uyg'otadi, bu esa bolalar ishlarining sifatiga yaxshi ta'sir etadi. Mashg'ulotlarda o'yinli holatlarni tashkil etish yaxshi natijalar beradi. Bolalar bunday mashg'ulotlarda erkin harakat qiladilar. O'yin usuli barcha guruhlarda qo'llaniladi. Bu usul yordamida yengil, quvnoq muhit yaratadi. Bolalarning mashg'ulotga qiziqishi ortadi, tasviriy faoliyatida ko'nikma va malakalarga ega bo'ladi. O'yin shaklida o'tadigan mashg'ulot bolalar e'tiborini qamrab oladi, ularning estetik, axloqiy jihatdan tarbiyalanishlariga yaxshi ta'sir ko'rsatadi.

Rasm, loy, qirqib yopishtirish o'yinchoq orqali o'yin bilan bog'langan bo'ladi. O'yinchoqni chizish, yasash, qirqib-yopishtirish barcha yosh guruh bolalarida zavq uyg'otadi, o'yinchoqlarni tasvirlash bo'yicha mashg'ulotlar yil davomida bir necha bor. Lekin ularning shakli turlicha bo'lishi zarur. Bolaning hayotida mazmunli-rolli o'yinlar muhim o'rin egallaydi. Shuning uchun tasviriy faoliyatning o'yin bilan bog'lanishi bolalar tarbiyasida katta ahamiyatga ega. Mazmunli-rolli o'yinlarni mashg'ulot mazmuniga kiritish bolaning tasvirlash faoliyatga qiziqishini, bajarayotgan ishining sifatini yaxshilaydi. O'yinning borishi: o'yin obrazlarning tasviri, quruq rasm chizish, loydan yasash, qirqib yopishtirish ishlaridan ko'ra, bolalar uchun qiziqarlidir. Bolaning kechinmalariga o'yin bo'yoq beradi. Bola o'z o'yinli rasmlarining to'la va yorqin ifodalanishiga intiladi. Tarbiyachi esa bolaga bunda yordam berishi kerak. Rasm, loy, qirqib yopishtirish bilan dramalashtirib, o'yinlarini uyg'unlashtirib olib borish, bolalarni har tomonlama rivojlantirishdek vazifani amalga oshirishga katta imkoniyat yaratadi. Dramalashtirish o'yinlari uchun ko'pgina narsalarni bolalarning o'zlari yasashlari mumkin: dekoratsiya yoki uning qismlari, kostum detallari, maskalar. Tarbiyachining rasm, qirqib-yopishtirish mashg'ulotida bolalarga o'ynagan o'yinlarining tasviriy topshirig'ini berish, ularda tasviriy faoliyatga jonli qiziqishini uyg'otadi. Tasviriy faoliyatning dramalashtirish o'yini bilan birlash-tirib olib borish o'rta guruhdan boshlanadi. Rasm, loy, qirqib yopishtirish mashg'ulotlarida bolalarga qahramonlar obrazlarini ifodalab berish vazifasi topshiriladi. O'ynagan harakatli o'yinlarining tasviriy

taklifi bolalarda zavq uyg'otadi. Bu o'yinlarning mazmunini faqatgina rasmda emas, balki qirqib yopishtirish bilan ham oson tasvirlash mumkin. Didaktik o'yinlar jarayonida bolalar predmetning belgilari, rangi, shakli, tuzilishini, kattaligini va boshqalar haqidagi bilimlarini mustahkamlab boradilar, xilma-xil sensor tajribaga ega bo'ladilar, tevarak-atrof haqidagi tasavvurlari boyiydi. Didaktik o'yinlarning o'zi ham tasviriy nutqning mazmuni bo'la oladi. Bolalar qiziqish bilan didaktik materialni tayyorlaydilar. Tasviriy faoliyat bolalarning tabiat bilan tanishtirish, nutq o'stirish, musiqa mashg'ulotlari bilan bog'liq bo'ladi. Tabiat hamma vaqt tasviriy ijodiyotning mazmuni bo'lib xizmat qiladi. Bolalarning rasmlari tabiat haqidagi bilimlarini aniqlashtirish, mustahkamlash uchun yordam beradi, bundan tashqari, bolalarda. o'sha kasbga nisbatan estetik his-tuyg'ularni uyg'otadi, bu esa hayotlarini yanada mazmunli va qiziqarli qilishga yordam beradi.

Tasviriy faoliyat va musiqaning uzviy bog'liqligini ham bolalarning estetik, ijodiy taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bog'cha yoshidagi bolalarga musiqali asarni tasvirlab berish taklif etilsa, bu taklif ularda jonli qiziqishni uyg'otadi. Bu bolalarda ijodiy izlanish, mustaqillik kompozitsiyasini tuzish qobiliyatlarini o'stiradi. Bolalarning tasviriy faoliyatlarini tasviriy san'at asarlari bilan uyg'unlashtirib olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Bolalar tasviriy san'at namunalarini kuzatib borar ekanlar, ular rassomlarning ijodi bilan kengroq tanishib qolmay, surat chizishda mazmun, rang, shakl tanlashda muhim ko'nikmalarni egallab oladilar, san'at go'zalligini, boyligini ko'ra bilishga o'rganadilar. Shunday qilib, Maktabgacha ta'lim tashkilotida tasviriy faoliyatni boshqa faoliyat turlari bilan qo'shib olib borish bolalar hayotini boyitadi va tarbiyaviy ish samaradorligini yanada oshiradi. Yana bir muhim tomoni shundaki, o'yinlarda, zal va guruh xonalarini bezashda bolalarning ishlari kerak, ya'ni bolalarning ishlari ularning hayotida kattagina o'rin egallashi kerak.

Sinfda tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini tashkil etish

Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari bu rasm chizish, loy, applikatsiya, qurish-yasash mashg'ulotlaridir. Bu mashg'ulotlar Maktabgacha ta'lim tashkilotining barcha guruhlarida aniq bir vaqtda, rejim asosida uyushtiriladi. I kichik guruhda yilning boshida uncha katta bo'lmagan guruhlar bilan, yilning ikkinchi yarmidan boshlab butun bir guruh bilan uyushtiriladi. I kichik guruhda mashg'ulotlar yilning birinchi yarmida 5-7 daqiqadan asta-sekin 10-15 daqiqagacha cho'zib boriladi. II kichik guruhda 15-20 daqiqagacha, o'rta guruhda 20-25 daqiqagacha, katta tayyorlov guruhda 30-35 daqiqagacha bo'ladi. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarining muvaffaqiyatli uyushtirish, unga zarur bo'lgan materiallarni o'z vaqtida tayyorlashga ham bog'liqdir. Bu tayyorgarlik ishlari quyidagilardan iboratdir:

- tarbiyachi rasm va applikatsiya mashg'uloti uchun kerakli kattalikdagi va rangdagi qog'oz varaqlarini tayyorlaydi (tasvirlanadigan predmetning tuzilishiga ko'ra). Qog'oz varag'iga oldindan orqa tomoniga bolalarning ismi, familiyasi, mashg'ulot o'tkaziladigan sana yozib qo'yiladi.

- O'qituvchi oldindan qalam uchlarini ochib qo'yadi (albatta 4-5 qalam ortiqcha qilib tayyorlab qo'yiladi);

- bolalar qo'proq akvarel bo'yog'ini ishlatadilar. Oldindan bo'yoqlar ho'llangan bo'lishi lozim. Mo'yqalamlar yaxshilab yuviladi;

- mashg'ulot uchun lattalar, bankachalarni tayyorlash zarur. Suv bankalarga mashg'ulot boshlanish arafasida quyiladi; g) applikatsiya uchun rangli qog'oz yig'masi tayyorlanadi (ortiqcha miqdorda).

- kleyster (undan tayyorlanadi);

- loy haftada bir marotaba tayyorlanadi, polietilen plenkalarda saqlanadi. Tarbiyachi har bir bolaga loy parchasini qo'yish uchun taxtachalar, katta tayyorlov guruhlar uchun ko'rgazmalar, harakatlanuvchi taxtachalar tayyorlaydi, ho'l yoki nam lattalar berilishi kerak;

- plastilin ham rangi bo'yicha tayyorlanib, rangdor mayda detallarni yasash jarayonida beriladi. Ko'proq katta guruhlarda beriladi, oldindan issiqda yumshatib qo'yiladi;

- Sinfda ko'rgazmali materiallar ham bo'lishi lozim. Masalan, predmetlar, o'yinchoqlar, illustratsiyalar, xalq amaliy dekorativ san'at namunalari;

- har bir guruhda bolalar ishining tahlili uchun ko'rgazmalar bo'lishi kerak. Mashg'ulot uchun zarur bo'lgan materiallarning har biri aniq, bir joyda, faoliyat turlariga qarab saqlanishi kerak, navbatchilar bunda ularni mashg'ulot uchun tayyorlay olishlari lozim;

- o'rta guruhdan boshlab bolalar ham tarbiyachi bilan birgalikda mashg'ulotga tayyorlanib, jarayonga, ya'ni navbatchilikka jalb qilinadi. Haj bir guruhda, har bir bola yoki navbatchilar vazifalari tarbiyachi tomonidan rejalashtiriladi.

- kichik guruhda: tarbiyachi guruhda bolalarni mashg'ulotdan keyin o'z joyini tartibga solishga, ya'ni qolgan loyni, mo'yqalamni, salfetkani, qalamni tarbiyachiga berishga o'rganadilar.

- kichik guruhda: yilning boshida tarbiyachining o'zi materiallarni tayyorlaydi, so'ng alohida bolalarni materiallar tayyorlashga jalb etadi.

Bu navbatchilik emas, balki ba'zi bolalar uchun topshiriqlar berish hisoblanadi. (yil davomida tarbiyachi hamma bolalarni mehnat topshiriqlarini bajarishga jalb etishi lozim). Mashg'ulotdan so'ng bolalar, har biri o'z stollaridagi narsalarni oldin umumiy stolga olib kelishga o'rganadilar, so'ng tarbiyachi o'z yordamchilari bilan mo'yqalamlarni yuvadi, salfetkalarni yig'ib oladi.

Bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish samarali omillari va yo'llari:

Guruhlarda ham yilning boshida xuddi II guruh kabi topshiriqlar beriladi. Yilning ikkinchi yarmida tarbiyachi bolalarni navbatchilikka jalb etadi. Ular bankalarga suv quyadilar, bo'yoqlarni qo'yib chiqadilar va boshqalar. Mashg'ulotdan so'ng bo'yoqlarni Katta guruhdagi navbatchilar stol va stullarning qay tarzda turishini nazorat qilib, mashg'ulotdan so'ng stollar ustulni artib chiqadilar, ular loy, bo'yoqni, mo'yqalamlarni stol ustiga qo'yib chiqadilar. Yelim ham qo'yib chiqadilar. Taxtachalarni yig'ib, bankachalarni yuvib, joyiga qo'yadilar, qaychilarni taqqatib, mashg'ulotdan so'ng yig'ib chiqadilar. Tayyorlov guruhida navbatchilikka katta mustaqillik beriladi. Tarbiyachi bolalarga, navbatchilarga mashg'ulot uchun nimalar kerak bo'lishini aytadi, navbatchilar ularni tayyorlaydi.

O'qitish - maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni elementar bilimlar sistemasi bilan tanishtirishda, «Uch ming yillikning bolasi dasturi»da nazarda tutilgan ko'nikma va malakalarni shakllantirishda yetakchi rolni o'ynaydi. O'qitish jarayonida bolalarga yangi

bilimlarni muntazam berib borish, ular jamg'argan tasavvurlarni aniqlash va sistemalashtirish, bolalaming bilish jarayonlari hamda tafakkur faolliklarini rivojlantirish amalga oshiriladi.

O'qitish - ikki tomonlama jarayon: mashg'ulotlar kuzatilar ekan, tarbiyachining ta'lim berish faoliyatini, uning bolalarga ta'sir etish imkoniyatlarini hamda bolalaming javob berish reaksiyalarini, o'quv harakatlari sifatini ham baholash muhimdir.

Ta'lim jarayoni bolalarning jismoniy, ma'naviy, mehnat va estetik rivojlanishlariga har tomonlama ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun ta'lim jarayonini kuzatishning muhim vazifasi uning bolalarga tarbiyaviy, umumta'lim ta'sirini (kuzatuvchanlik, zehnlilik, aqliy, nutqiy va harakat faolligi, mustaqillik, ijodiy tashabbusning rivojlanishini) aniqlashdir. Pedagog har bir mashg'ulotda ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liq vazifalarini amalga oshirishni esda saqlashi muhimdir. Masalan, bolalarga rasm solish usullarini tushuntirar ekan, u bolalarga predmetni izchil tahlil qilishni, ko'rganlarini tasvirlashni, harakat usullari haqida gapirishni, bo'yoqdan tartibli foydalanishni, o'rtog'iga xalaqit bermaslikni oxirida hamma narsani o'z joy-joyiga olib qo'yishni o'rgatadi. Shuning uchun tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida bolalaming tashqi dunyo haqidagi tasavvurlari qandayligini, ular o'z fikrlarini erkin bayon qila olishlarini, ularning lug'at boyliklari qandayligini aniqlash mumkin. Bolalardagi ma'naviy tasavvur darajasini bajarilgan ishlarni baholashi va shu kabilardagi fikrlari hamda luqmalaridan bilib olish mumkin. Demak, ko'rilgan har bir mashg'ulotlarda dasturning barcha bo'limlari bo'yicha bolalar bilan olib borilgan ishning darajasi xuddi ko'zgodagidek aks etadi. Tarbiyachi o'tkazadigan mashg'ulotlarning muvaffaqiyati uch shartga: dasturni yaxshi bilishga, ta'lim metodikasini egallaganlikka, o'z guruhidagi bolalarning yosh va individual xususiyatlari hamda imkoniyatlarini bilishga bog'liq bo'ladi.

Namunadan foydalanish ko'proq o'rgatish usuliga taalluqlidir. Namuna o'rgatish metodi sifatida tasviriy faoliyatining shunday turlarida foydalaniladiki, qayerda atrofni idrok qilish taassurotini mustaxkamlash maqsadi esa, balki shu faoliyatning ayrim alohida momentlarini rivojlantirish masalasi tursa. Ko'proq dekorativ va konstruktiv (applikatsiya) ishlarida foydalaniladi. Dekorativ-naqshni hosil qilish usuliga o'rgatish va badiiy didni rivojlantirishdir. Bolalarning umumiy estetik didlarini oshirish uchun chiroyli predmetlarni tomosha qildirish kerak. Masalan: gilamlar, vazalar, vishivkalar va hokazo.

Dekorativ rasm chizish mashg'ulotlarida bolalar ko'rgan predmetlarini aks ettirib, ulardagi naqshlarni qayta chizibgina qolmay, balki mustaqil ravishda naqshlarni aks ettirib, yorqin rang va shakllarni moslashtirib chizishni ham o'rganadilar. Shuning uchun boshlang'ich bosqichda bolalar namunadan naqsh elementlarini chizib oladilar, keyinchalik elementlarni o'rnini va rangini o'zgartirib boradilar. Bolalar ma'lum bir malakaga ega bo'lganlaridan keyin, bir necha xil namunalarni bolalar ihtiyoriga ko'rsatish mumkin. Ba'zi mashg'ulotlarda defektolog namunani qo'yadi va bolalar ko'rib chiqib, tanishib, defektolog ning ko'rsatmasisiz mustaqil ravishda ishlaydilar. Predmetli rasm chizish yoki buyum yasashda namuna ko'chirib olish uchun emas, balki tasvirlanayotgan predmet haqidagi tasavvurni aniqlash uchun qo'yiladi.

Rasmlardan foydalanish. Rasmlar asosan bolalarning atrof-muxit haqidagi tasavvurlarini aniqlash uchun va tasviriy usullarini, vositalarini tushuntirish uchun xizmat qiladi. Pedagog va psixologlarning tashviqotlari shuni ko'rsatadiki, 2 yoshdagi bolalar rasmini

predmet tasviri sifatida tushunib yetadilar. Lekin rasmdagi personajlarning o'rtasidagi bog'liqlikni, ya'ni harakatlarni tushunish kechroq, 4-5 yoshlarda yuzaga keladi. Masalan: 2 yoshli bola rasmdagi hayvonlarni «turibdi» deydi, 4-5 yoshligisi esa «gapiryapti», «yuryapti», «kelyapti» va xokazo. deydi. Bolalarning kuzatishlari ko'pincha qisqa muddatli bo'ladi (masalan: shahar sharoitida xayvonlarni kuzatish). Shuning uchun rasmlardan foydalanish qayta idrok qilishga va keyingi tasvir uchun harakterli bo'lgan eng asosiysini aniqlashga yordam beradi. Rasmlar ana shunday sharoitlarda kerak bo'ladi:

kerakli predmet qo'l ostida yo'q paytida, yoki bo'lmasa tekislikda tasvirlashning ayrim usullari bilan tanishtirish uchun xizmat qiladi.

Masalan: defektolog bolalarga uzoqlashgan predmetni tushuntirish uchun rasmni ko'rsatadi. Hayotda bolalar shu uzoqdagi predmetlarni bir chiziqda joylashgan deb idrok qilsalar, rasmda defektolog uzoqlashganini ko'rsatib, tushuntirib beradi, 6 yoshdan boshlab shu maqsad bilan rasmdan foydalanish mumkin. Rasmni ko'ra turib, bola yerni bir chiziq bilan emas, balki keng yer bo'lagi bilan chizishni, uzoqlashayotgan predmetlar yuqoriroqda, yaqindagilari pastroqda va qog'oz chetiga joylashishini tushunib yetadi. Rasm mashg'ulot davomida bolalar oldida qoldirilsa, bolalar tushunib yetmay nusha ko'chirishga o'rganib qoladilar. Bu yoshda esa bolalar nusha ko'chirish bilan emas, balki ijod bilan rasm chizishlari kerak. Ba'zida mashg'ulot davomida bolalarga ayrim detallarni aniqlab olish uchun rasmni ko'rsatish kerak bo'ladi. Keyin esa rasm olib qo'yiladi, chunki bolalar nusha ko'chira boshlaydilar.

Tarbiyachini nazorat qilish va unga yordam ko'rsatish uchun Maktabgacha ta'lim tashkiloti mudirasi barcha yosh guruhlarining dasturini hamda ta'lim metodikasini bilishi, maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning psixo-fiziologik xususiyatlarini tushunishi, yangi ilmiy tadqiqotlar va ilg'or pedagogik tajribadan xabardor bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 29 dekabrda "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ3261-sonli qarori. 2017 yil.
3. . "Maktabgacha ta'lim Konsepsiyasi". T.: 2008
4. "Bilimdon" dasturi. T.: 2014
5. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan
6. davlat talablari". T.: 2018
7. "Ilk qadam" Maktabgacha ta'lim tashkilotining Davlat o'quv dasturi. T.: 2018.
8. Sayidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiyalar. - T.: Moliya, 2003.
9. Mohirjon O. QAYSI BIRI YAXSHIROQ: NATURADANMI YOKI FOTOSURATDANMI? //INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. – 2023. – T. 2. – №. 16. – C. 101-103.

10. Mohirjon O. TASVIRIY SANAT MASHGULOTLARINING OZIGA XOSLIGI //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2023. – Т. 2. – №. 15. – С. 464-470.
11. Rakhimov, K. (2023). THE PLACE OF GRAPHICS IN THE FINE ARTS. Solution of social problems in management and economy, 2(2), 5-8.
12. Rakhimov, K. (2023). THE ROLE OF PORTRAIT ARTISTS IN FINE ARTS. Models and methods in modern science, 2(2), 13-19.
13. Jomoldin o'g'li K. S. Methods of Increasing the Efficiency of Drawing Lessons //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 3. – С. 285-288.
14. Komoldinov Sirojiddin Jomoldin o'g'li, Sattarov Farhod Islomovich, Techniques and Methods of Creating Fine Art Works, American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) T 2.B 269-271
15. Farxod S. STILL LIFE GENRE CHARACTERISTICS AND EDUCATION PLACE IN THE PROCESS //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 416-422.
16. Boltaboyev A. O'quv jaryonida qalamchizgi va qoramalarni bajarishda talabalarni kasbiy-pedagogik kompetensiyasini rivojlatnirish texnologiyasi //Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi. – 2023. – №. 7. – С. 553-559.
17. Boltaboyev A. Tasviriy san'at darslarida talabalarning o'quv jarayonida qoramalar bajarish texnikalari //Жамият ва инновациялар–Общество и инновации–Society and innovations. – 2023.
18. Xasanboy o'g'li B. A. TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – Т. 43. – С. 114-117.

ELEKTRON TA'LIM RESURSLARI:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi www.mpe.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi: www.uzedu.uz.
3. Xalq ta'limi sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini
4. rivojlantirish markazi: www.multimedia.uz
5. Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi xalq
6. ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish
7. hududiy markazi: www.giu.uz
8. Ijtimoiy axborot ta'lim portali: www.ziyonet.uz.
9. Maktabgacha ta'lim vazirligi: www.mtv.uz.
10. Respublika bolalar kutubxonasi: www.kitob.uz.